

BREU ASSAIG ENTORN DE L'ASSISTÈNCIA MÈDICA MUNICIPAL A LA TARRAGONA DE LA SEGONA MEITAT DEL S. XIV

Jordi Rius i Jové

La medicina o els sistemes mèdics han estat quelcom inherent a l'home al llarg de tota la història, i la gestió d'aquests ha fet que es creés una xarxa necessària que vinculés a l'home i la societat on es desenvolupa fins arribar-se a la institucionalització de la sanitat pública.

A l'Edat Medieval, com ara, les dificultats econòmiques directament vinculades al binomi salut/enfermetat obligaren a la mateixa societat a crear unes funcions de suport dedicades a assegurar l'assistència sanitària de manera relativament institucionalitzada a partir de l'església i, amb molta menys importància, del Consell Municipal⁽¹⁾.

Davant d'aquesta situació i al recer de la religió proliferaren els ordres mendicants i prengueren importància tant les hostatgeries com els hospitals medievals, autèntics centres de gestió de la pobresa i dels quals la malaltia n'era una manifestació més en ser "mala salut" i "desgràcia" mots pràcticament sinònims o termes intercambiables⁽²⁾.

A la segona meitat del S. XIV Catalunya es trobava immersa en la crisi general d'occident, iniciada amb "*lo primer mal any*" (1333) i empitjorada posteriorment amb un continuat trencament demogràfic que s'agreujaria durant la segona meitat de segle i, especialment a partir de 1348 amb la Pesta Negra⁽³⁾.

1. MIQUEL PARELLADA, J., i SÁNCHEZ REAL, J. ja citen en el seu treball *Los hospitales de Tarragona*. Tarragona, 1959, que el primer hospital tarragoní fou creat a la mort del Bisbe Hug de Cervelló el 1171 mercès a una deixa testamentària. (pàg.27). Els dos següents hospitals del Camp de Tarragona foren el de Sant Joan de Reus fundat el 1244, VILASECA ANGUERA, S.: *Hospitals medievals de Reus*. Reus, 1958., i el de Valls a finals del S.XIII. COMELLES i ESTEBANS, J.M., (dir.): *L'hospital de Valls. Assaig sobre l'estructura i les transformacions de les institucions d'assistència*. Valls, 1991, (pàg. 79).

2. No és la base d'aquesta comunicació però cal no oblidar que històricament medicina, religió i màgia han estat una constant sempre lligada. vid., op. cit., COMELLES: *L'Hospital de Valls...*. CATEDRA, M.: *La muerte y otros mundos*. Madrid, 1988.

3. IGLESIES, J.: "El poblament de Catalunya durant els segles XIV i XV" VI Congreso de historia de la Corona de Aragón. Madrid, 1959. (pàgs.247-270). Vid., "El fogaje de 1365-1370. Contribución al conocimiento de la población de Cataluña en la segunda mitad del siglo XIV". *Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*. XXXIV, Barcelona, 1962, (pàgs. 247-356).

Aquesta difícil situació es veuria encara incrementada a la Corona d'Aragó per l'enfrontament amb Castella en la "Guerra dels dos Peres" amb tot el que comportava tant pel que feia a despeses econòmiques com pel perill físic que suposaven les "Companyies de Routiers" comanades pel francès Beltran Duguesclin que calcaven lliurement pel país⁽⁴⁾.

Tota aquesta problemàtica no era aliena a la ciutat, fins el mateix rei Pere visità la ciutat per convocar la "host" i demanar diners per pagar a les "Companyies". Força sovint apareixen a les actes municipals notícies on s'ordenen obres a les muralles, tancament d'obertures a les parets i fins tapar portes com la de "Micer Barthomeu" davant de l'imminent perill d'atac a la ciutat⁽⁵⁾.

Encara cal en el cas de Tarragona afegir a aquesta segona meitat de segle un problema que perdurarà fins els darrers dies del regnat de Pere "El Cerimoniós", l'enfrontament entre el Municipi (reialista) i l'Arquebisbe, pel domini senyorial⁽⁶⁾.

La minva demogràfica general a tot Catalunya es manifestà també a la ciutat de Tarragona, no obstant els diversos investigadors no es posen gens d'acord amb les dades. Prenent en consideració els fogatges de 1358, 1365/1370, 1378 i 1381, Recasens considera l'existència d'uns 71 focs, la qual cosa es podria traduir en la pèrdua d'uns 320 habitants respecte del primer fogatge⁽⁷⁾. Contràriament Cortiella a partir de la talla que es realitzà per pagar l'impost de coronació de la reina, ens parla de 1107 focs l'any 1400, incloent-hi els poc més de 200 corresponents a les faldes⁽⁸⁾.

Les discussions entorn de les xifres corresponents al trencament demogràfic que patí Catalunya al llarg del S. XIV és una constant discussió entre els més diversos historiadors, s'opta en aquest cas per les afirmacions de Cortiella i Recasens per formar una idea relativament aproximada i precisa del possible valor del despoblament en el cas tarragoní però es coincideix amb l'afirmació global que fa el professor Vilar quan diu:

"ne retenons pas les proportions de mortalité proposées par les vieux auteurs: neuf chiffres, trois quarts, deux tiers, de la population: ces chiffres, localement possibles, ne peuvent guère avoir de signification générale"⁽⁹⁾

4. RIUS i JOVÉ, J.: *Les relacions exteriors de Pere el Cerimoniós: La Guerra amb Castella en el marc de la Guerra dels Cent Anys. (1365-1369)*. Tesi de llicenciatura inèdita. Tarragona, 1989. Referències a la presència de les companyies de "routiers" a Tarragona són habituals tant a les Ordinacions Municipals d'aquest període com a MORERA LLAURADÓ, E.: *Tarragona Cristiana*. vol. II toms. 1 i 2 (pàgs. 451 -634). Tarragona, 1954.

5. *Liber Consiliorum*, 1369 fols, 1 recte i vers, 2 vers... *Actes Municipals de Tarragona 1369. 1374-1375*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, vol.3. Tarragona, 1983.

6. Qüestió força estudiada per MORERA i LLAURADÓ, E.: *Tarragona Cristiana*. vol. I 1897. FONT RIUS, J.M.: "Entorn la restauració cristiana de Tarragona. Esquema de l'ordenació jurídica". *Boletín Arqueológico*, Tarragona, 1986. (pàgs. 83-105). RECASENS, J.M.: *La ciutat de Tarragona*. vol. II. Barcelona, 1975.

CORTIELLA i ÒDNA, F.: *Una ciutat catalana a darreries de la Baixa Edat Mitjana*. Tarragona, 1984. GORT i JUANPERE.: "Els darrers temps de Pere III i la jurisdicció de Tarragona". *Universitas Tarraconensis X*. Tarragona, 1992, (pàgs. 93-116).

7. J.M. RECASENS ha calculat per Tarragona una densitat d'entre 200 a 250 habs per ha.: "Datos para un estudio de la ciudad de Tarragona en el siglo XIV". *Revista técnica de la Propiedad Urbana* num.13. Tarragona 1966. (pàgs.61-67). Vegis també VIRGILI, A.: "El paper de la Pesta Negra de 1348 sobre la demografia de Tarragona". *I. Col·loqui d'Història del Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat*. 1979, (pàgs. 25-40)

8. . CORTIELLA i ÒDNA, F.: *Una ciutat catalana a darreries de la Baixa Edat Mitjana: Tarragona*. Institut d'Estudis Tarraconenses "Ramon Berenguer IV" Tarragona, 1984, (pàg. 271).

9. VILAR, P.: "Le declin catalan du bas Moyen-age. Hypothèse sur sa chronologie" a *Estudios de Historia Moderna*. C.E.H.I. vol. I Barcelona, 1956-1959, (pàg. 5).

Curiosament trobem a la documentació tarragonina d'aquest període constants referències i notícies entorn la construcció de la nova muralla, això podria fer pensar erròniament en una pressió demogràfica pujant i excepcional dins de la situació crítica general. Com afirmà Recasens s'ha de considerar que aquest bastiment no fou realitzat per protegir un nou barri sinó que més aviat per tancar dintre de la ciutat un raval que ja era poblat al segle XIII⁽¹⁰⁾.

Davant d'aquesta situació global de crisi generalitzada en tots els àmbits de la vida quotidiana, l'aspecte sanitari no n'era una excepció. Recórrer a un especialista en cas de malaltia no era a l'abast de tothom, encara que s'ha de tenir present que tampoc ha estat un recurs habitual fins ben entrat el S.XIX⁽¹¹⁾.

Malgrat tot, apareix en el Consell Municipal tarragoní una certa preocupació per incorporar a la quotidianitat ciutadana medieval, les figures de l'apotecari, el físic o el barber-cirurgià i de manera relativament regular es donava suport a tres convents de la ciutat: el dels Frares Predicadors, el dels Frares Menors i el de les Minorettes que, rebien 15 lliures anuals cada un d'ells, subvenció que s'aniria reduint fins ser definitivament suprimida a meitats de segle següent.

L'hospital/hostatgeria rebia també suport institucional a partir de prestacions de serveis o de fundacions sempre que la situació econòmica ho permetés⁽¹²⁾.

Un exemple d'aquesta intervenció apareix el dia 9 de maig de 1386, quan el Consell estudià de posar a una persona "...qui estiga en la casa dels sants e espital de la dita ciutat...", proposta que fou acceptada determinant-se "...que los cònsols hi metan aquell hom que.s volrà e que del salari a aquell donador los cònsols se avinguen ab ell per aquell millor mercat que poran"⁽¹³⁾.

Posteriorment el dia 29 de setembre de 1387, tenint en compte que l'hospital es troba fora de la ciutat i per tant la seva situació és a mercè de qualsevol perill, especialment de robatori, dona poders a Berenguer Calders per què estudiï el canvi de lloc i sigui traslladat dins la ciutat. Per fer aquest canvi s'estudià la venda de la casa i l'hort de l'antic hospital i pasar aquest servei a la casa "...del pes de la farina e comprar dues archades que li són après e comprar altra casa a ops del pes de la farina".

Obviament amb aquest trasllat i ampliació de la capacitat hospitalària es confiava en poder unificar tots els altres hospitals de la ciutat en un de sol⁽¹⁴⁾.

La primera notícia d'un efectiu sanitari que apareix a les Actes Municipals, en aquest període, és datada el primer de maig de 1359 quan els cònsols Nicolau Çagarriga i Guillem de Rexac "...recepserunt et admiserunt in civem predictum (Tarragona) Petri Mascarell...aphotecarii, oriundique loci de Alcoverio...in forma asueta..."⁽¹⁵⁾.

10. Per l'anàlisi de l'evolució urbana tarragonina vid., SALVAT i BOVÉ, J.: *Tarragona antiga y moderna a través de su nomenclatura urbana (siglos XIII-XIX)*. Tarragona, 1961, (563 pàgs).

11. Comelles encara arriba més lluny en afirmar: "...recórrer a l'especialista ha estat excepcional fins pràcticament el darrer mig segle, la creació d'institucions i la concurrència a aquestes institucions ho ha estat encara més." COMELLES (dir): *L'Hospital de Valls...*, (pàg. 37).

12. Vid., VILASECA ANGUERA, S.: *Metges, cirurgians i apotecaris reusencs dels segles XIII-XVI*. Reus, 1961. PARELLADA, M.; SÁNCHEZ REAL, J.: *Los hospitales de Tarragona*. Tarragona, 1959. SÁNCHEZ REAL, J.: "Los médicos de Tarragona (Siglos XIV-XVII)". *Boletín Arqueológico*. Fascs. 129-132. Tarragona, 1975, (pàgs. 37-77). "Noticias de cirujanos de Tarragona y su Campo (S.XIV-XVII)". *Quaderns d'Història Tarraconense*. num.VI. Tarragona, 1987, (pàgs. 5-22).

13. A.H.T. (Arxiu Històric de Tarragona). *Consilium 1386-1387*. fol. 6 vers. *Actes Municipals de Tarragona 1386-1387, 1387-1388*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 6. Tarragona, 1987, (pàg. 28).

14. Aquest tema ha estat profundament estudiat per Sanchez Real i J. Perallada en la seva obra sobre els hospitals tarragonins citada anteriorment.

15. A.H.T. *Liber Consiliorum 1359*. fol. 20 recte. *Actes Municipals de Tarragona 1358-1360*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 2. Tarragona, 1983, (pàg. 79).

Les franquícies únicament es concedien a naturals d'altres indrets que volien anar a residir oficialment, en aquest cas, a Tarragona i eren acceptats per la ciutat. No sembla però que se li concedís cap tipus de franquícia especial fora de les de costum. Aquesta vegada probablement junt a la franquícia hi havia la carta de ciutadania que s'havia de tornar en cas d'expulsió o el dia que s'optés per emigrar cap a una altra ciutat.

Tarragona estava fortament preocupada per mantenir la pau i tranquil·litat en uns moments de forta inestabilitat social i es veu, en aquest cas, com es fa constatar l'obligació que ha de complir Pere Mascarell i que esdevé una de les condicions imprescindibles per a tots els ciutadans solters de la ciutat: "...*dedit predictae civitati quandam ballistam competentem pro ut assuetum et dari per alios qui non habent uxorem et in cives admituntur*"⁽¹⁶⁾.

En un període de crisi com el que desenvolupa la present comunicació és evident que la situació financera de la ciutat era especialment crítica i això es palesava de manera ben concreta en la majoria de les preocupacions del Consell Municipal⁽¹⁷⁾.

Aquests anys crítics es manifestaran també, ben aviat, en el món de la medicina quan el 10 de setembre de 1359 el Consell Municipal acordà revisar el document del conveni de la ciutat de Tarragona amb el metge Vidal Abip i de les... "*iginti libris quod civitas dat annis singulis pro pensione magistro Vitali Abip, phisico,...*" s'ordena que siguin repartides 10 per ell i les altres 10 pel metge convers Guillem Dalfí. La justificació que dona el Consell és "...*maxime cum dictus magister Guillelmus sit aptus et idoneus in medicina, et hoc dum civitati placuerit et non alia*"⁽¹⁸⁾.

L'any següent, el dimecres 8 d'abril de 1360, probablement motivat per les constants queixes presentades per Vidal Abip, el Consell acordà donar-li deu lliures més a part de les deu que ja se li donaven, quedant de la manera següent: "...*quod decem libras que dantur pro pensione magistro Guillem Dalfi dentur et ratificentur eidem magistro Guillelmo*"⁽¹⁹⁾.

No són excessives les notícies que tenim de Vital Abip, era fill d'Abip Bonjuà, originari de Barcelona. Abans d'arribar a Tarragona ja havia exercit la medicina a l'Aleixar, on ja residia l'any 1333 quan es va casar amb Solona, filla d'Isaac Montsó i van continuar residint-hi almenys fins l'any 1351, quan probablement es traslladà a Tarragona⁽²⁰⁾.

Tampoc trovem entre 1365 i 1367, malgrat tenir documentada la seva existència, cap referència al cirurgià reusenc Miquel Medici de qui se sap que residia a Tarragona amb la seva muller Maria⁽²¹⁾.

16. A.H.T. *Liber Consiliorum 1359*. fol. 20 recte. *Actes Municipals de Tarragona 1358-1360*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 2. Tarragona, 1983, (pàg. 79).

17. Un estudi econòmic d'aquest període el realitzà Cortiella i Odena a la seva tesi doctoral. L'autor fa en aquest treball un estudi força detallat de l'evolució econòmica de la ciutat de Tarragona durant el període de 1350 a 1500 fou estudiada per Francesc Cortiella i Odena en la seva tesi doctoral. Vid., *Una ciutat catalana a darreries de la Baixa Edat Mitjana: Tarragona*. Tarragona, 1984.

18. A.H.T. *Liber Consiliorum 1359*. fol. 29 vers. *Actes Municipals de Tarragona 1358-1360*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 2. Tarragona, 1983, (pàg. 125).

19. A.H.T. *Liber Consiliorum 1360*. fol. 39 recte. *Actes Municipals de Tarragona 1358-1360*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 2. Tarragona, 1983, (pàg. 176).

20. Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Lligall, 83. L'Aleixar. 1330-1339. fol. 11 r. *ibidem.*, Man, 91. L'Aleixar, 1346-1356. fol. 165 vers. SECALL i GÜELI, G.: *Les jueries medievals tarragonines*. Valles, 1983, (pàg. 465).

21. VILASECA, S.: *Metges, cirurgians i apotecaris reusencs dels segles XIII-XVI*. Reus, 1961. Citat també posteriorment per SANCHEZ REAL a: "Notícies de cirujanos de Tarragona y su Campo (XIV-XVII)" *Quaderns d'Història Tarraconense VI*. Tarragona, 1987, (pàgs. 5-22).

La situació econòmica anava empitjorant cada vegada més en avançar el segle, la venda de censals fou una necessitat constant a partir de 1369 i coincidim absolutament amb les afirmacions i previsions que fa Cortiella, doncs la crisi econòmica de la ciutat de Tarragona al llarg del segle XIV, encara empitjorarà i arribarà al seu punt més crític al llarg del XV⁽²²⁾.

Els tipus d'interès que pagava la ciutat a finals del 1300 i començaments del 1400 oscil·lava entre el 12.000 per mil i el 18.000 per mil, davant d'aquesta situació el Consell acordaria de prendre mesures econòmicament dures que portarien a obligar als censalistes a fer reduccions de fins al 20.000 i 30.000 per mil, ja que a major quantitat s'hi ha d'entendre menys tant per cent com afirma Cortiella.

L'any 1369, segons ens indica Sanchez Real, el metge de l'arquebisbe Pere de Clasquerí era Bertran Mayola, qui figura en les llistes de consellers, però no es disposa de cap notícia, que permeti pensar que exercís la medicina al servei de la ciutat contractat pel govern municipal⁽²³⁾.

Aquest mateix any davant la manca de metge i de seller el consell demana als cònsols que: "puxen fer avinença ab ells, ço és, ab lo metge fins en quantitat de X lliures cascún any..."⁽²⁴⁾.

Al període d'escassetats dels anys 1368 i 1369, el seguiria una fase d'empitjorament amb un important estancament tant de la producció com del comerç, que es manifestarà d'una manera especial durant els anys 1374-1376, degut a la manca de blat⁽²⁵⁾. Això es palesà probablement de la manera més patètica possible el dia de Tots Sants de l'any 1374, quan la ciutat es veu obligada a manifestar una vegada més la preocupació per la manca de metge, però al mateix temps, ha de desviar la partida de X lliures anuals que hi tenia destinada per "...que vaje a la provisió del grà..."⁽²⁶⁾.

Davant d'aquesta situació, es va intentar d'oferir a un jueu conegut com mestre Salomó la possibilitat de quedar-se a la ciutat a exercir de metge però la oferta que se li feia era "que li sien dats per la ciutat C sous a coneguda dels honorats cònsols", és a dir, se li pagava la meitat del que fins aleshores havia estat habitual⁽²⁷⁾.

Es desconeix a partir de fonts com les Actes Municipals si aquest acceptà la proposta. Sánchez Real és de l'opinió que es va quedar exercint a l'hospital de la ciutat, sense citar però, cap font ni explicar de manera clara com arribà a aquesta

22. Per fer-nos una idea cal veure l'evolució de la venda de Censals. 1369.-15.000 sous. 1375.- 25.660 sous. 1375.- 12.000 sous i 1.400 florins i altres censals per amortitzar-ne d'anteriors. 1383.- 3.500 florins. 1385.- 600 lliures més altres de necessaris per poder pagar el "Princeps Namque". 1386.- 900 lliures. 1387.- 300 lliures. 1393.- 49.000 sous. 1394.- 100 lliures i 600 florins. 1395.- 1450 florins. 1396.- 12.000 sous. 1397.- 100 florins. Cortiella i Odena. F.: *op., cit.*, (pàgs. 216 i ss.).

23. SÁNCHEZ REAL: *Los médicos de Tarragona...*, (pàg. 40).

24. A.H.T. *Liber Consiliorum 1369*. fols. 4 vers i 5 recte. *Actes Municipals de Tarragona 1369. 1374-1375*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 3. Tarragona, 1984. (pàgs. 25-26). Sembla interessant ressaltar que el Consell permet negociar un sou de fins a X lliures pel metge mentre que pel seller (el qui fabricava uns estris que s'adaptaven a l'esquena del cavall i servien de seient pels cavallers) permetia d'arribar a XX o XXV lliures amb la única condició que aquest acceptés de romandre a la ciutat un període de 5 o 6 anys.

25. Aquesta manca de blat fou general a la zona de la mediterrània vid., WOLFF, Ph.: "Un grand commerce médiéval: Les céréales dans le basin de la Méditerranée occidentale. Remarques et suggestions." *VI Congreso de historia de la Corona de Aragón*. Madrid, 1959. Ha estat però estudiat de manera especial per CURTO HOMEDES, A.: *La intervenció municipal en l'abastament de blat d'una ciutat catalana: Tortosa S. XIV*. Barcelona 1988, (266 pàgs).

26. A.H.T. *Liber Consiliorum 1369*. fol. 18 vers. *Actes Municipals de Tarragona 1369. 1374-1375*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 3. Tarragona, 1984, (pàg. 88).

27. A.H.T. *Liber Consiliorum 1369*. fol. 18 vers. *Actes Municipals de Tarragona 1369. 1374-1375*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 3. Tarragona, 1984, (pàg. 88).

Les equivalències monetàries eren de 1 lliura = 20 sous i 1 sou = 12 diners.

conclusió⁽²⁸⁾. El cert és que el 17 de febrer de 1375 novament trobem al "Llibre dels Consells" un text ben concret on s'encomana als cònsols la recerca d'un metge doncs "...no nich ha negú..." i encara afegeixen que "...lo temps és fort perillós."⁽²⁹⁾.

Posteriorment entrem en un període on no trobem cap altra referència fins 1383, en aquest moment Tarragona té com a metge a Berenguer Ferrer⁽³⁰⁾. No obstant es reconeix que "...la ciutat no ha metge qui sia sufficient..." i probablement veuen perillar la continuïtat de l'actual mestre de física Tomàs Caix, doncs es demana que el consell negociï en la mesura de les seves possibilitats "...així com poran e ab aquell preu que poran."⁽³¹⁾.

Resulta evident que les qüestions econòmiques són un problema constant pel Consell Municipal, l'any 1383 la ciutat va haver de vendre censals, tal com s'ha vist anteriorment, per un valor de mil lliures i l'any 1384 es va veure obligat a tractar de solventar el problema del dèficit pressupostari, a partir de la reducció del sou dels funcionaris, la qual cosa implicava també les relacions entre els metges contractats per la ciutat i el mateix Consell Municipal.

Cap d'aquestes mesures de contenció va millorar la situació global general, com exemple es pot prendre els comptes presentats pel Clavari Bartomeu Sabater i els oïdors de comptes Jaume Sabater i Pere Romeu corresponents a l'exercici 1393-1394, que presentaren uns ingressos de 6141 lliures, 18 sous, 4 diners i en el capítol de despeses únicament el concepte de pagament de censals morts pujava a 3345 lliures, 16 sous i 3 diners.

Sortosament per la ciutat no totes aquelles persones que exercien la medicina ho feien a càrrec del municipi, Bertran Mayola havia estat contractat per l'arquebisbe, i també hi havia qui exercia la professió d'una manera gairebé altruïsta o rebent com a compensació l'almoïna d'aquells a qui ajudava, és el cas del metge Perfet Cap, qui rep el reconeixement del Consell el 21 d'octubre de 1383:

"...com ell en son art haja servida la ciutat gran temps e viva fort pobrement perquè plagués a ell que y aguessen algun esguart per sustentació de sa vida, fon declarat...que al dit mestre Perfet sien donades per los trebaylls que ha sostenguts...e haja fer servey a la ciutat, deu liures Barchinonensis."⁽³²⁾

Aquesta no seria la única ajuda que rebria doncs el 16 de desembre del mateix any apareix novament "...li sien donades de gràcia, deu lliures més."⁽³³⁾

Lamentablement no es disposa de cap seqüència complerta de tots els pagaments efectuats a metges, físics o apotecaris entre 1369 i 1399. Sortosament però si que es pot extreure, de les notícies aparegudes a les actes municipals i especialment als "comptes de clavaria", una relació de pagaments efectuats als diversos metges que contractà el Consell.

28. SÁNCHEZ REAL: *Los médicos de Tarragona... op., cit.*, (pàg. 40-41).

29. A.H.T. *Liber Consiliorum 1375*. fol. 31 vers. *Actes Municipals de Tarragona 1369. 1374-1375*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 3. Tarragona, 1984, (pàg. 118).

30. Berenguer Ferrer cobra 50 lliures anuals. Sanchez Real: *Los médicos de ...*, (pàg. 41).

31. A.H.T. *Concilium 1383-1384*. fol. 20 recte. *Actes Municipals de Tarragona 1378-1379. 1383-1384*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 4. Tarragona, 1985, (pàgs. 74-75).

32. A.H.T. *Concilium 1383-1384*. fol. 21 vers. *Actes Municipals de Tarragona 1378-1379. 1383-1384*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 4. Tarragona, 1985, (pàgs. 76).

33. A.H.T. *Concilium 1383-1384*. fol. 21 vers. *Actes Municipals de Tarragona 1378-1379. 1383-1384*. Col. Documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona. vol. 4. Tarragona, 1985, (pàgs. 115).

L'evolució dels salaris destinats pel Consell Municipal als metges entre els anys 1358 i 1399 fou la següent:

Any	Metge	Salari
1358	Vidal Abip ⁽³⁴⁾	20 ll. 0 ss. 0 d.
1359	Vidal Abip ⁽³⁵⁾	10 ll. 0 ss. 0 d.
1359	Guillem Dalff ⁽³⁶⁾	10 ll. 0 ss. 0 d.
1360	Vidal Abip ⁽³⁷⁾	10 ll. 0 ss. 0 d.
1369	Bertran Mayola ⁽³⁸⁾	10 ll. 0 ss. 0 d.
1370	Perfeyt Cap ⁽³⁹⁾	5 ll. 0 ss. 0 d.
1374	mestre Salomó ⁽⁴⁰⁾	5 ll. 0 ss. 0 d.
1383	Perfeyt Cap ⁽⁴¹⁾	10 ll. 0 ss. 0 d.
	Berenguer Ferrer ⁽⁴²⁾	50 ll. 0 ss. 0 d.
	Perfeyt Cap ⁽⁴³⁾	10 ll. 0 ss. 0 d.
1384	Perfeyt Cap ⁽⁴⁴⁾	7 florins.
1384/5	Tomàs Caix (Nov. Dec. Gen. Feb.) ⁽⁴⁵⁾	16 ll. 13 ss. 3 d.
1385	Tomàs Caix (Mar. Abr. Mag. Jun.) ⁽⁴⁶⁾	16 ll. 4 ss. 4 d.
	Tomàs Caix (Jul. Agt. Set. Oct.) ⁽⁴⁷⁾	16 ll. 13 ss. 4 d.
1385/6	Tomàs Caix (Nov. Dec. Gen. Feb.) ⁽⁴⁸⁾	16 ll. 13 ss. 4 d.
1386	Tomàs Caix (Mar. Abr. Mag. Jun.) ⁽⁴⁹⁾	16 ll. 13 ss. 4 d.
	Tomàs Caix (Jul. Agt. Set. Oct.) ⁽⁵⁰⁾	16 ll. 13 ss. 3 d.
1386/7	Tomàs Caix (Nov. Dec. Gen. Feb.) ⁽⁵¹⁾	16 ll. 13 ss. 4 d.
1387	Guillem Çafàbrega ⁽⁵²⁾	100 ll. 0 ss. 0 d.
	Perfeyt Cap ⁽⁵³⁾	X florins.
1388	Berenguer Camgalf ⁽⁵⁴⁾	50 ll. 0 ss. 0 d.

34. Es dedueix de l'acord de 10 de setembre de 1359.

35. dia 10 de setembre de 1359.

36. dia 10 de setembre de 1359.

37. dia 8 d'abril.

38. Cap la possibilitat que es tracti d'aquest metge, malgrat tot les Actes Municipals no permeten de confirmar-ho. Optem per aquesta possibilitat en ser aquest el metge de l'arquebisbe. *cit.*, SÁNCHEZ REAL.: *Los médicos en Tarragona (S.XIV-XVII). op., cit.*, (pàg. 40).

39. dia 5 de febrer de 1370. *cit.*, *Actes Municipals 1386-1387. 1387-1388*. Col. Documents de l'Arxíu Històric Municipals de Tarragona. vol.6. Tarragona 1987, (pàg. 113).

40. En aquest cas cal tenir present que es tracta d'una oferta que li fa el Consell i desconexem si fou acceptada.

41. dia 21 d'octubre.

42. dia 5 de maig cobra 12 lliures i mitja corresponents als mesos de Febrer, març i abril de 1383.

43. dia 16 de desembre.

44. dia 10 de febrer.

45. dia 5 de març.

46. dia 16 de juliol.

47. dia 14 de novembre.

48. dia 10 de març.

49. dia 7 de juliol.

50. dia 13 de novembre.

51. dia 11 de març.

52. dijous 29 d'agost. fol.8 vers. Al comptes de clavaria d'aquest mateix any figura que el dijous 18 de desembre el Consell acordà rescindir el seu contracte degut a l'elevat sou que cobrava. fol. 16 vers. La forma de cobrament fou relativament diversa doncs reb el 17 d'octubre 33 ll., 6 ss., 8 d. El 30 de gener de 1388 30 florins d'or d'Aragó "...los quals fet e finat compte entre nós e ell, la ciutat li deu per lo mes de deembre prop passat e per lo mes de gener present."

53. Divendres 21 febrer. Aquest pagament es fa constar "...per diverses carrechs e trebaylls que ha sostenguts en la ciutat sia d'alguna cosa remunerat..." fol. 20 recte.

54. 19 desembre. Oferta de treball per 50 lliures cada any.

Any	Metge	Salari
	Perfeyt Cap ⁽⁵⁵⁾	10 florins.
	Perfeyt Cap ⁽⁵⁶⁾	10 ll. 0 ss. 0 d.
1393	Arnau Folquer ⁽⁵⁷⁾	40 ll. 0 ss. 0 d.
1394	Arnau Folquer ⁽⁵⁸⁾	30 ll. 0 ss. 0 d.
1399	Arnau Folquer ⁽⁵⁹⁾	30 ll. 0 ss. 0 d.

Aquesta relació ens obliga a realitzar diversos comentaris tant de caire econòmic com d'influència social.

Durant els segles XIII-XIV es creà la unió monetària als Països de la Corona d'Aragó amb lliures, sous i diners afegint-s'hi l'any 1346, regnant de Pere el Cerimoniós, el florí d'or (3,48 grams de pes i llei de 22 quirats), moneda que resultà força enganyosa doncs, la seva contínua i ràpida devaluació va fer que la burgesia hi desconfiés cada cop més fins l'any 1365 quan aquesta moneda quedà fixada en peçes de 18 quirats⁽⁶⁰⁾.

El llistat de salaris dels diversos metges mostra ben clarament la oscil·lació econòmica tant per raó de la crisi com de l'origen sigui jueu, convers o cristià del metge. Les dues mostres més clares apareixen els anys 1383 i 1388, (el cas del metge Guillem Çafàbrega s'ha de considerar anecdòtic i el deixem al marge de les consideracions globals), on es mostra clarament aquesta diferència de salari entre cristians i jueus. Mentre al metge cristià, Berenguer Ferrer, se li ofereixen 50 ll., anuals el metge jueu, Perfeyt Cap reb en dos pagaments un total de 13 ll., 1 s., 5 d., és a dir pel mateix treball reb tant sols un 26,14% del que cobraria si fos cristià.

Quelcom semblant succeeix si establim comparances l'any 1388 quan el mestre Berenguer Camgalí reb també l'oferta de 50 ll., i el mateix Perfeyt Cap reb en dos pagaments 15 ll., i 10 d., aquesta vegada el seu sou s'ha vist incrementat en un 3,94% respecte l'any 1383 en cobrar el 30,08% respecte del sou del metge cristià.

És diferent el cas del metge convers Tomàs Caix qui reb un tractament pràcticament igual al que rebria un cristià vell. D'ell es disposa d'una relació cronològica continuada del pagaments que rep trimestralment entre 1384 i 1387 i la seva mitja és de 16 ll., 13 ss., 4 d., la qual cosa li dona anualment un sou de 49 ll., 2 ss., 7 d., per les 50 ll., que s'oferien tant a Berenguer Ferrer el 1383 com a Berenguer Comgalí el 1388. No sembla estrany de creure que durant aquest període Tomàs Caix fos l'únic metge que va treballar amb continuïtat a càrrec del consell, doncs no apareix durant aquest temps als comtes de clavaria cap altre pagament fet a un metge, tret de l'extraordinari de 100 ll., ofert a Guillem Çafàbrega que provocà un mal estar tant general que seria despedit el gener de 1388.

A partir del mes de febrer de 1387 es deix d'efectuar pagaments a Tomàs Caix, es fa l'oferta a Berenguer Campgalí, sense que es pugui afirmar que aquest acceptés. El 1388 continua exercint de metge pel Consell Perfeyt Cap i s'entra en un vuit informatiu fins 1393, any on ja apareix com a metge el cristià Arnau Fol-

55. divendres 28 de febrer. *Actes Municipals*. vol 6, (pàg. 160).

56. divendres 17 juliol.

57. dissabte 21 de juny.

58. dia 21 de juliol.

59. dia 13 de novembre dijous.

60. Les equivalències i monedes de compte eres 1 Lliura (ll) = 20 Sous (ss). 1 ss. = 12 Diners (d), i 1 Florí = 11 sous. Per la Corona d'Aragó les paritats fixes eren:

1 ss. de Barcelona = 1 ss. de València. 2 ss. Barcelona = 3 ss. de Mallorca o Sardenya. 3 ss. de Barcelona = 2 ss jaquesos. SALRACH, J.M.: *Història dels Països Catalans*. vol. II, Barcelona 1982, (pàg. 905-906).

quer qui exercirà fins l'any 1402. Aquesta desaparició dels metges jueus exercint la seva professió s'explica fàcilment a partir del progròms de 1391.

La crisi econòmica continua éssent però important i se'n ressent també la partida dedicada als metges, no es produeixen els abusos anteriors fets als jueus però la reducció de sous és també important en relació als d'anteriors metges cristians doncs de les 50 lliures anuals ofertades el 1383 deu anys més tard pasaran a ser 40 ll., i encara es produirà una nova reducció de 10 ll., que es comencen a aplicar el 1394 i durarà fins 1399, és a dir, acabarà cobrant 30 lliures anuals, xifra que continuarà reduint-se entrats al segle XV.

En definitiva s'hauria de concloure aquesta comunicació destacant la relativa conscienciació que tenia el Consell Municipal de Tarragona de la necessitat de la presència constant del metge la qual cosa ens indica la confirmació definitiva de la salut com un bé social i no pas com un privilegi de minories, tot i tenint molt present les limitacions que marcaven per un costat el concepte tant de metge com de medicina medieval i per altra la minsa capacitat econòmica, en un període de crisi general, que permetia donar-los-hi una continuïtat fent que sovint recaigués tant l'exercici de la medicina, per part d'alguns metges com Vidal Abip, com la capacitat d'assistència en l'almoïna o en la benficència.

Cal fer constar la importància fonamental de la comunitat jueva en la cobertura de la qualitat assistencial mèdica acció individual que prenen forces membres d'aquesta comunitat dels que tenim documentats.